

energiek

regionale energiestrategie groningen

December 2019

Groningen
RES Regionale
Energie
Strategie

nieuwsbrief

Over deze nieuwsbrief

Gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen bestuur van de waterschappen besluiten over de Regionale Energiestrategie Groningen. De concept-RES moet voor 1 juni 2020 zijn vastgesteld. Uiterlijk 1 maart 2021 volgt versie 1.0. Daarna komt er tweejaarlijks een nieuwe versie van de RES.

Om hun werk goed te kunnen doen hebben volksvertegenwoordigers goede, betrouwbare informatie nodig over de RES, en de achtergronden ervan. Deze nieuwsbrief is bedoeld om daaraan bij te dragen, in aanvulling op de informatie die volksvertegenwoordiger krijgen van hun bestuurscolleges. De nieuwsbrief komt de komende maanden geregeld uit en is uiteraard volledig openbaar. Delen mag – graag zelfs!

De bij de RES betrokken stakeholders krijgen de nieuwsbrief rechtstreeks toegestuurd. Reacties zijn welkom via redactie@resgroningen.nl.

Startdocument overal vastgesteld

Het Startdocument voor de RES Groningen is dit najaar vastgesteld door alle twaalf Groninger gemeenteraden, de dagelijkse besturen van de Groninger waterschappen en door Provinciale Staten. Het Startdocument bevat de uitgangspunten voor de Regionale Energiestrategie die nu wordt voorbereid en schetst de organisatie die daarvoor is opgezet.

Wezenlijk onderdeel van de organisatie voor de RES is dat de belangrijkste stakeholders vertegenwoordigd zijn in de stuur-

De regio moet de vruchten plukken van de energietransitie

Ijzebrand Rijzebol, voorzitter Stuurgroep RES Groningen en wethouder van Delfzijl: "Mijn allergrootste wens is dat we als gezamenlijke partijen overeenstemming bereiken over het bod dat wij aan het Rijk doen. Dat bod moet ambitieus zijn. Wij willen dat Groningen de leidende regio blijft in energie, waarbij wij als regio ook de vruchten plukken van ons energieprogramma. Het moet een bod zijn waar het Rijk niet omheen kan en waar de Groningers mee uit de voeten kunnen. Als bestuurders zijn wij met elkaar en belangrijke stakeholders in gesprek. Wij willen de raden en staten graag dichtbij houden, zodat zij goed aangehaakt zijn bij de ontwikkelingen. Provincie, waterschappen en gemeenten staan samen voor een majeure transitie die we alleen maar samen en ieder vanuit zijn verantwoordelijkheid kunnen vormgeven en dragen."

groep en in voorbereidende werkgroepen. De stakeholders die het Startdocument onderschrijven zijn: VNO-NCW MKB Noord, LTO-Noord, de Natuur en Milieufederatie (NMF), het Nationaal Programma Groningen, de Groninger Energiekoeppel (GrEK), Enexis, Waterbedrijf Groningen, TenneT, GasTerra, Gasunie, de Groninger woningbouwcorporaties en de New Energy Coalition, het samenwerkingsverband van hoger onderwijsinstellingen en de Groninger energiesector.

Over de nieuwsbrief	01
Interview Ijzebrand Rijzebol	01
Startdocument	01
Raadsconferentie	02
De vier werkgroepen	02
Wat is RES?	03
Hoeveel is 35 terawatt	03
Het belang van draagvlak	04
Wie stelt de RES vast?	04
Hoe meet je energie?	04
Betrokken bij de RES	05

Colofon

Deze nieuwsbrief is een productie van de werkgroep Communicatie en participatie van de RES Groningen.

Samenstelling Jan-Willem Brontsema, Luuk Hajema (eindredactie), Simone Klein, Anna Pek, Annemijn Peters, Rianne Schuurman, Tiny Smit, Bert Viel (vormgeving)

Donderdag 23 januari

Raadsconferentie over de RES

Hoe is het gesteld met de voortgang van het werk aan de eerste Groninger RES? Welke kennis en inzichten zijn al verzameld? Welke keuzes dienen zich aan als het gaat om het opwekken van duurzame energie? Hoe gaat de projectorganisatie bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties informeren over en betrekken bij de RES? Hoe kunnen Groningers profiteren van de opbrengsten van het opwekken van duurzame energie? Dat zijn vragen die aan bod komen op de gezamenlijke conferentie voor de leden van de twaalf Groninger gemeenteraden, op donderdag 23 januari. De officiële uitnodiging volgt later.

Tijdens de conferentie is er volop ruimte om vragen te stellen en in gesprek te gaan. Het projectbureau zal de bevindingen van de conferentie gebruiken voor de verdere uitwerking van de RES Groningen. Die is in concept gereed in maart of april, zodat de gemeenteraden er voor 1 juni over kunnen besluiten. Gemeenteraden die naar aanleiding van 23 januari de conferentie nog vragen of besprekingspunten over hebben kunnen dat aangeven. Desgewenst vindt dan een nader gesprek plaats in de betreffende gemeenten.

Voor de goede orde: leden van de Algemeen besturen van de waterschappen en Provinciale Staten zijn ook van harte welkom op de conferentie.

De vier werkgroepen van RES Groningen

Vier werkgroepen van medewerkers van deelnemende overheden en stakeholders, aangevuld met enkele externe specialisten, bereiden de RES Groningen voor door de bouwstenen ervoor aan te leveren. Gemeenten, de provincie en de waterschappen zijn in de werkgroepen vertegenwoordigd.

Het **projectbureau RES** en een ambtelijke adviesgroep stellen op basis hiervan de concept-RES op, die zij ter besluitvorming voorleggen aan de stuurgroep. Via de stuurgroep wordt dit concept aangeboden aan de besturen van gemeentes, waterschappen en provincie.

De werkgroep **Elektriciteit** brengt in kaart hoe het is gesteld met het opwekken van duurzame energie, welke projecten al zijn vastgesteld maar nog moeten worden uitgevoerd en welke andere mogelijkheden er zijn voor de opwekking van duurzame elektriciteit.

De werkgroep **Warmte** onderzoekt waar in de regio de vraag naar warmte zit, en waar bronnen van warmte zijn of kunnen komen, en hoe het aanbod bij de vraag kan worden gebracht. Die gegevens zijn van groot belang voor de gemeenten, die elk een Transitievisie Warmte voorbereiden. Die moeten zij in 2021 klaar hebben.

De werkgroep **Ruimte** brengt – letterlijk – in kaart en in beeld wat de ruimtelijke gevolgen kunnen zijn van de ambities op het gebied van het opwekken, de opslag en het transport van elektriciteit en warmte. Hoe kunnen die zo goed mogelijk worden ingepast, met respect voor het landschap en minimale overlast voor inwoners? Deze werkgroep onderzoekt ook wat er nodig is om kernen en dorpen zoveel mogelijk te voorzien van in eigen eigendom opgewekte elektriciteit en warmte.

De werkgroep **Communicatie en participatie** bereidt een informatiecampagne voor en zoekt uit hoe bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven actief kunnen deelnemen aan de energietransitie. Zowel aan de planontwikkeling en de besluitvorming, als aan projecten die worden ontwikkeld.

De vier werkgroepen zullen op de raadsconferentie van 23 januari hun bevindingen presenteren.

Wat is de RES?

In één zin: de Regionale Strategie (RES) is het aanbod dat de regio's het kabinet doen voor de realisatie van de doelstellingen van het Klimaatakkoord: 49% minder CO2 uitstoot in 2030 en 95% minder in 2050. Daarbij gaat het in de RES om de twee van de vijf "klimaat-tafels": die voor elektriciteit en gebouwde omgeving. De andere drie – landbouw, industrie en mobiliteit blijven in de RES buiten beschouwing. En het gaat in de RES om opwek, opslag en transport van energie te land – niet op zee.

Voor de uitwerking van het Klimaatakkoord is Nederland opgedeeld in 30 energieregio's. In de drie noordelijke provincies valt de regio samen met de provinciegrenzen.

In de RES geeft elke regio aan hoe ze werk gaat maken van energietransitie: overschakelen van fossiele brandstof naar duurzame energie. Hoe en waar kunnen we elektriciteit opwekken zonder gebruik van fossiele brandstoffen? Hoe verhoudt de regionale vraag naar warmte zich tot het aanbod? Hoe is opslag en transport van energie mogelijk? Hoe kunnen we zorgen dat we de lasten eerlijk verdelen en dat bewoners werkelijk meedelen in de lusten? En niet in de laatste plaats hoe kunnen we het opwekken, de opslag en het transport van energie goed inpassen in de schaarse ruimte, met respect voor typisch regionale kwaliteiten?

Het kabinet heeft de regio's gevraagd op 1 juni 2020 een concept-RES in te leveren: het voorlopige aanbod dat zij het kabinet doen. Na beoordeling hiervan door het kabinet en het Planbureau voor de Leefomgeving werken de regio's hun concepten verder uit. Per 1 maart 2021 moeten de regio's hun eerste RES hebben afgerond en ingediend (versie 1.0). Daarna maken ze elke twee jaar een nieuwe, geactualiseerde versie. Meer lezen? <https://www.regionale-energiestrategie.nl>

35 terawattuur, hoeveel is dat?

Het getal van 35 Terawattuur (TWh) heeft een voorname plek in de opgave waar de 30 energieregio's voor staan. Die hoeveelheid energie moeten zij in 2030 samen opwekken aan duurzame elektriciteit met zon en wind op land. Hoe ver is het met die opgave? En hoeveel is een terawattuur?

Het onderstaand schema maakt duidelijk dat een terawattuur hetzelfde is als een miljoen megawattuur (MWh). Ter vergelijking: het grootste zonnepark van Nederland staat in de provincie Groningen, bij Sappemeer. Het gaat per jaar ongeveer 100.000 MWh produceren. Dat is 0,1 TWh. Als we alle duurzame elektriciteit met dergelijke zonneparken willen produceren zijn er in 2030 350 zonneparken van deze grootte nodig in heel Nederland. Per provincie betekent dat gemiddeld zo'n 3 TWh, ofwel 30 zonneparken ter grootte van die bij Sappemeer. Overigens hebben windmolens een veel hogere opbrengst per hectare. Ze nemen veel minder ruimte in, en de ruimte er omheen kan vaak goed worden gebruikt voor andere bestemmingen. Er staat tegenover dat windmolens geluid maken, van verre zichtbaar zijn en schaduw veroorzaken.

In de provincie Groningen wordt op dit moment gewerkt aan de doelstelling uit 2013 om voor het einde van 2020 een vermogen van 855,5 MW aan wind-energie beschikbaar te hebben. Daarmee kan dan jaarlijks ruim 2,5 TWh elektriciteit worden geproduceerd (zie kader). Daarnaast is er in zonneprojecten ruim 1000 MW operationeel, in aanbouw of voorbereiding. Zodra die projecten in bedrijf zijn leveren ze jaarlijks 1 TWh elektriciteit op. Met in totaal een verwachte productie van zon en wind op land van 3,5 TWh levert de provincie Groningen al een aardige bijdrage aan de landelijke doelstelling van 35 TWh in 2030. Gezien de ambities van een aantal gemeenten op het gebied van zonne-energie lijkt het hier niet bij te blijven.

Grotere/kleinere eenheden		
factor	naam	symbool
1	wattuur	Wh
10 ³	kilowattuur	kWh
10 ⁶	megawattuur	MWh
10 ⁹	gigawattuur	GWh
10 ¹²	terawattuur	TWh

Om de gedachten te bepalen: de meeste huishoudens gebruiken per jaar 2.000 tot 3.000 kWh (2 tot 3 MWh). Maar natuurlijk zijn huishoudens niet de enige stroomgebruikers. De hele provincie Groningen gebruikt jaarlijks zo'n 6 TWh.

Hoe meet je de hoeveelheid energie?

Er zijn twee belangrijke maten als het gaat om energie: het vermogen en de hoeveelheid. Het vermogen wordt uitgedrukt in Watt (W) of veelvoud daarvan (kW = kiloWatt = 1000 Watt en MW = 1 MegaWatt = 1 miljoen Watt).

De hoeveelheid energie is afhankelijk van de tijdsduur dat het vermogen wordt geleverd of verbruikt. Energiehoeveelheden worden daarom uitgedrukt in kWh: een kilo Watt uur, ofwel een kilo Watt een uur lang gebruiken/produceren. De officiële eenheid voor energie is een Joule J (=Ws). Een kWh = 3.600.000 J. Omdat een Joule nogal klein is wordt hij meestal gebruikt in grote veelvoud (1 GJ = 1 miljard J, 1 TJ = 1000 GJ).

Een zonnepaneel met een vermogen van 2 kW dat een uur lang volledig levert op piekniveau heeft in totaal 2 kWh geproduceerd. Een windmolen met een vermogen van 4 MW die per jaar 3000 uren op vol vermogen zou draaien kan daarmee 12.000 MWh per jaar produceren, omgerekend 43 TJ.

Een liter diesel en een kubieke meter (m³) aardgas bevatten beide ongeveer 10 kWh ofwel 36 MJ aan energie die vrij komt bij verbranding.

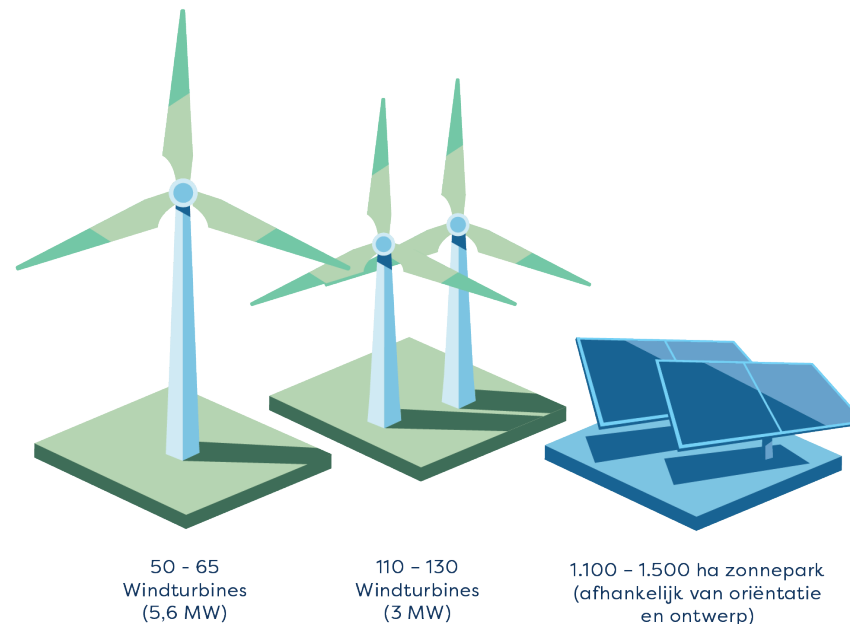
Het belang van draagvlak

Een belangrijk uitgangspunt van de gekozen aanpak is dat de regio's hun RES opstellen in nauwe samenwerking met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Dat moet leiden tot regionale plannen die kunnen rekenen op breed maatschappelijk draagvlak.

Om die reden zijn de meest betrokken bedrijven en organisaties vertegenwoordigd in de brede stuurgroep die de lijnen voor de RES uitzet, samen met bestuurders van provincie, gemeenten en waterschappen. In de loop van 2020 start het projectbureau RES een informatiecampagne over energietransitie in de regio. De voorbereiding daarvan is in volle gang. Hiervoor overlegt het projectbureau met de regionale overheden, met vertegenwoordigers van bedrijven en maatschappelijke organisaties en met regionale media.

Wie stelt de RES vast?

De RES is een gezamenlijk document van de lokale en regionale overheden in de regio's. In Groningen zijn dat de twaalf gemeenten, de waterschappen en de provincie. De gemeenteraden, Provinciale Staten en het Algemeen Bestuur van de Waterschappen stellen de RES vast. De overheden in regio Groningen hebben ervoor gekozen de concept-RES ook ter besluitvorming voor te leggen aan gemeenteraden en Provinciale Staten. Dat staat gepland voor mei 2020. De RES 1.0 moet voor 1 maart 2021 zijn vastgesteld.

In de illustratie is 1 terawatt vertaald in het aantal windmolens en hectare zonneparken

Betrokken bij de RES

De komende tijd vraagt de redactie organisaties naar hun betrokkenheid bij energietransitie in de regio. In deze nieuwsbrief netwerkbeheerder **Enexis** en de **Natuur en Milieufederaties Noord**.

Samen voor een mooi en duurzaam Groningen

Janneke Wolkorte, beleidsmedewerker duurzaamheid bij de Natuur en Milieufederatie Groningen (NMG): "De NMG gaat voor een maatschappelijk gedragen RES. Om energieprojecten te bevorderen en te versnellen vinden wij het wenselijk bewoners en bewonerscollectieven goed te betrekken bij de planvorming en hen waar mogelijk ook in staat te stellen financieel te participeren.

"De NMG denkt graag mee aan de voorkant van het proces."

Samen met de Groninger Energie Koepel, HIER klimaatbureau, Buurkracht en LSA Bewoners verbindt de NMG lokale energiecollectieven, natuur- en milieuorganisaties en actieve bewoners aan de energieopgave. We stimuleren en ondersteunen hen om zelf in hun directe omgeving duurzame projecten op te starten. Op het gebied van energiebesparing bijvoorbeeld, of energieopwekking en duurzame warmte.

Voor de NMG is het van groot belang oog te hebben voor natuurfunctie, landschappelijke waarden en milieubelasting. De energietransitie heeft een groot effect op natuur en landschap. Daarom is het belangrijk deze waarden goed mee te nemen in het afwegingskader voor de locatiekeuzes. Cumulatieve effecten op natuur en landschap moeten goed in beeld worden gebracht. Daarnaast is het van belang energietransitie actief te koppelen met andere opgaven, zoals versterking van de biodiversiteit, klimaatadaptatie en landschapsherstel.

De NMG heeft jarenlange ervaring in het ondersteunen van bewonersinitiatieven. We worden steeds vaker uitgenodigd onze kennis en deskundigheid in te brengen. Namens onze achterban van groene organisaties en energiecorporaties werken we daarom graag mee aan de RES Groningen. We zitten in de Brede Stuurgroep en zijn actief in gesprek met de werkgroepen Communicatie & participatie en Ruimte. We merken dat het voor de publieke partijen nog zoeken is hoe ze de maatschappelijke organisatie ruimte kunnen geven om hun meerwaarde te laten

Deelname Enexis aan de RES regio's

Greetje Bronsema, strategisch adviseur energietransitie bij Enexis: "Als regionale netbeheerder willen wij graag in een zo vroeg mogelijk stadium bij het RES proces betrokken worden, zodat wij de ambities van de gemeentes tijdig in kaart hebben. Voor een efficiënte uitbreiding van het netwerk is het noodzakelijk om plannen volledig in beeld te hebben. Als netbeheerder denken wij mee over de mogelijkheden van netcapaciteit en zetten dat naast de ambities van de gemeente. De gemeente bepaalt het beleid hierin en wij maken de consequenties van deze ambities inzichtelijk. Het doel is om de ambities zo efficiënt mogelijk in het regionale en landelijk net in te passen, waarbij door alle partijen goed nagedacht is over de systeemkeuze. Daarnaast ondersteunen wij bij informatieavonden voor raadsleden, energiecorporaties en inwoners.

"Wij denken graag zo vroeg mogelijk mee met de gemeentes."

Enexis is vanuit de afdeling Energietransitie & Netwerken aanwezig bij de werktafels, heeft meegewerkt aan de systeemstudie Groningen & Drenthe en is vertegenwoordigd in de brede stuurgroep."

gelden. Maar wij hopen daar een goede bijdrage aan te leveren. Aan de voorkant van het proces!

Landelijk werken de Natuur en Milieufederaties samen in de Participatiecoalitie. Die pleit ervoor bij de energietransitie te streven naar minimaal 50% lokaal eigenaarschap. Dit is op veel plaatsen al gelukt. We zien het als onze rol dit verder te stimuleren en te laten zien hoe dit kan.

Overheden hebben de regie, de politiek is een vertegenwoordiging van bewoners, maar daarmee ben je er nog niet. Geef de bewoners en maatschappelijke organisaties zelf een stem. Laat ze niet alleen deel uitmaken van de oplossing, maar ook van de opgave. Samen voor een mooi en duurzaam Groningen!"

